

YLEISKATSAUS

Muhoksella varhaiskasvatuksen tuki pohjautuu kunnan varhaiskasvatussuunnitelmassa kirjattuihin kolmiportaisen tuen periaatteisiin: yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Kuluvalle kaudella on edelleen tehostettu yleistä tukea laadukkaana varhaiskasvatuksen takaamiseksi. Muhoksella tukea tarvitsevia lapsia on kaikilla tuen tasoilla kaikissa varhaiskasvatuksen yksiköissä. Lasten tarpeiden intensiteetti on pysytellyt suunnilleen edellisvuoden tasolla. Suurimmat haasteet olivat edelleen psykososiaalisen, kielen kehityksen ja kokonaiskehityksen alueilla. Haasteet näkyivät lasten lisääntyvinä käyttäytymisen pulmina, aistitiedon käsittelyn haasteina, levottomuutena ja vuorovaikutussuhteiden ongelmina. Tukea tarvitsevia lapsia oli Koivulehdon päiväkodissa n. 19 %, Päivärinteellä n. 8 % ja perhepäivähoidossa n. 7 % sekä yksityisessä päiväkotit Satelliitissa n. 9 % lapsista. Lukuihin sisältyvät sekä tehostetun että erityisen tuen lapset mukaan luettuna esioppilaat. Yleisen tuen menetelmien tarve korostui aiempaa enemmän sekä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa.

Muhoksella toimi alkukevään 2021 ajan yksi kiertävä ja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo). 1.4.2021 alkaen kunnassa on työskennellyt myös toinen varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopetuksen resurssin lisääntyttyä loppukeväästä vastuualueet olivat seuraavat: alue 1: Koivulehdon päiväkotit ja yksityinen päiväkotit Satelliitti ja alue 2: Päivärinteen päiväkotit, ryhmäperhepäiväkotit Tenavat, kunnallinen perhepäivähoito sekä yksityinen päiväkotit Touhula Vekarat. Touhula Vekaran toiminta lakkautettiin heinäkuussa 2021, ja tukea tarvitsevien esioppilaiden keskittyttyä pääasiassa kirkonkylän alueelle, veojen vastuualueita jaettiin uudestaan syyskaudeksi seuraavanlaisesti: alue 1 : Koivulehdon päiväkotit ja alue 2 : Päivärinteen päiväkotit, ryhmäperhepäiväkotit Tenavat, kunnallinen perhepäivähoito sekä yksityinen päiväkotit Satelliitti.

TOIMINNALLINEN TULOS

Toimintaperiaatteena oli henkilökunnan osaamisen vahvistaminen ja tuen tarjoaminen lapsen omassa ryhmässä, jossa oppimisympäristöä ja menetelmiä muokattiin kunkin lapsen tuen tarpeita vastaaviksi. Veot konsultoivat ja ohjasivat henkilökuntaa ja työskentelivät lapsiryhmissä yhdessä muun henkilökunnan kanssa. He ohjasivat myös toimintaa erikokoisille pienryhmille lapsiryhmien toiveiden mukaan sekä antoivat osa-aikaista erityisopetusta esiopetuksessa oleville tukea tarvitseville lapsille. Veot olivat myös vaihtelevasti mukana esioppilaiden kartoitusten tekemisessä tarpeen mukaan. Lisäksi veot kokoontuivat ryhmävastustajien kanssa kahdesti kuluneena vuonna. Avustajatapaamisissa käytiin läpi aistitiedon käsittelyn pulmia sekä avustajan roolia lapsen kasvun tukijana. Perhepäivähoitajia ohjattiin kuvien sekä tukiviittomien käytössä arjen strukturoinnin apuvälineinä sekä lasten

kielenkehityksen tukimuotoina. Toiminta perustui lasten vahvuuksiin ja positiiviseen vahvistamiseen. Jokaisen lapsen vasuun ja esiopetuksen asiakirjoihin Wilmassa kirjattiin tarvittava pedagoginen tuki ja resurssit.

TYÖRYHMIIN JA KOULUTUKSIIN OSALLISTUMINEN

Veot osallistuivat toimintavuonna 2021 seuraavien työryhmien työskentelyyn:

- neuvolatyöryhmä kerran kuukaudessa
- seudulliset veot kaksi kertaa vuodessa
- varhaiskasvatuksen palveluohjaustiimi
- Muhoksen kunnan erityisopetuksen kehittämispäivä kaksi kertaa vuodessa
- varhaiskasvatuksen kehittämispäivä kesäkuussa
- esiopetussuunnitelmatyöryhmä tarvittaessa
- SOINTU-hanke
- yhteisöllinen oppilashuoltoryhmä

Toimintavuoden aikana veot osallistuivat seuraaviin koulutuksiin:

- Resetti
- Hyvä Alku
- JoMa riskilasten tunnistaminen
- Jäsentynyttä tukea levottomille lapsille
- Supervoimia ja välittäviä kohtaamisia videosarja
- Tiedon valossa: Lasten kielelliset erityisvaikeudet
- TunTuVa- hanke
- Nepsy-lapsi varhaiskasvatuksessa
- Varhaisten matemaattisten taitojen ja varhaisen lukutaidon arviointi ja tukeminen
- Avustaja ja ohjaajat lapsen kasvun tukijoina
- 2v esiopetuksen Oppimisen tuki kuntoon & Oppilashuoltowebinaarit

TOIMINNAN HAASTEET JA KEHITYSNÄKYMÄT

Haasteena oli ennen kaikkea tukea tarvitsevien lasten määrä sekä pulmien vahva intensiteetti. Yli kolmevuotiaiden lasten suuret ryhmäkoot ja lasten osahoitoisuudesta johtuva vaihtelu toivat painetta myös tuen järjestämiselle. Varsinkin psykososiaaliset pulmat ja kielelliset haasteet korostuivat isoissa lapsiryhmissä. Melu ja levottomuus lisääntyivät, ja henkilöstön mahdollisuudet lapsen yksilölliseen kohtaamiseen ja ohjaamiseen heikkenivät. Osahoitoisuuden myötä lasten kaverisuhteet kärsivät. Päiväkotipaikkojen riittämättömyys on tuonut painetta lasten tuen toteuttamiselle perhepäivähoidossa. Kirkonkylän alueelle tarvitaan päiväkotipaikkoja alle kolmevuotiaille ja 3-5-vuotiaille lapsille. Perhepäivähoidossa

ja Koivulehdon avoimessa varhaiskasvatuksessa on useita lapsia, jotka tarvitsivat päiväkotipaikan oppimisensa ja kehityksensä tueksi vertaisryhmässä. Henkilökunta ja veo arvioivat yhteistyössä lasten tuen tarpeita, joihin on kuluneen vuoden aikana vastattu resursoimalla ryhmäavustajia. Lapsiryhmien koon pienentäminen olisi tarpeellinen keino vastata tietynlaisiin tuen tarpeisiin. Tuen tarpeen arviointia kehitetään edelleen.

Elokuussa 2021 Muhoksen kunnallisissa päiväkodeissa alkoi valtakunnallinen OPH:n kaksivuotisen esiopetuksen kokeilu, joka jatkuu vuoteen 2024 asti. Kokeilun ansiosta viisivuotiaita lapsia on tullut oppilashuollon palveluiden piiriin, ja tukea on suunniteltu perusopetuslain määrittämän mallin mukaisesti.

Haastavat kasvatustilanteet ja henkilöstön poissaolot kuormittivat henkilökuntaa. Kuormitusta helpotti osin se, että avustavaa henkilöstöä resursoitiin ryhmiin aina mahdollisuuksien mukaan. Positiivinen pedagogiikka edellyttää henkilöstöltä erityistä sensitiivisyyttä ja sitoutumista toimintaan, mikä ei suurissa ja haastavissa lapsiryhmissä aina toteutunut. Kolmiportaisen tuen toteuttaminen lapsiryhmän arjessa vaatii aikaa ja toimintaympäristön tavoitteellista suunnittelua lapsen arkea tukevaksi. Syksyn 2021 ajan varhaiskasvatusjohtajan tehtäviä hoiti perhepäivähoidon ohjaaja oman työnsä ohella.

Kuluneen vuoden toimintaan vaikutti edelleen maailmanlaajuisesti jylläävä koronapandemia. Sekä lasten että henkilökunnan pitkät sairauspoissaolot vaikeuttivat systemaattisen tuen järjestämistä lapsiryhmissä. Kuluneen vuoden aikana henkilökunnan avuksi tuen keinoja suunnittelemaan palkattiin toinen varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Hän pystyi osaltaan helpottamaan alkuvuoden haastavaa tilannetta, jolloin koko kunnan varhaiskasvatuksen käytössä oli vain yhden veon resurssi. Pandemian vaikutukset lienevät kokonaisuutena nähtävissä myöhemmin. Valtion myöntämällä erityisavustuksella palkattiin lisää avustajaresurssia.

Avustajaresurssin käyttöä tulisi jatkossa kehittää lisäkouluttamalla avustajia sekä henkilökuntaa avustajien roolista lapsen arjen tukijana ryhmässä. Yleisen tuen menetelmien käyttöä on tärkeää vakauttaa ja vahvistaa entisestään ryhmien arjessa. Olennaista on myös lisätä ymmärrystä ja vastuuta lapsen tukemisesta koko ryhmän henkilöstön yhteisenä tehtävänä. Näin lapsen oikeutena olevat tukitoimet eivät olisi niin tiukasti riippuvaisia vain avustavan henkilöstön läsnäolosta, ja tuki olisi systemaattista ja johdonmukaista. Avustajien vakinaistaminen voisi osaltaan lisätä työn mielekkyyttä ja sitoutuneisuutta.

TALOUDELLINEN TULOS

Erityisvarhaiskasvatuksen talouden toimintakuluihin oli varattu talousarvioissa 94 079€, josta käytettiin 78 496€ eli kokonaistoteuma oli 83% vuonna 2021. Henkilöstökuluihin oli varattu talousarvioissa 72 671€ ja kuluihin käytettiin 62 081€ eli henkilöstökuluja vuonna 2021 käytettiin 85%. Talouden positiiviseen toteutumaan vaikutti, että alkuvuodesta 2021 kunnan palveluksessa oli vain yksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja.

YHTEISTYÖ KODIN JA MUIDEN SIDOSRYHMIEN KANSSA

Lasten tuen tarpeita ja tuen toteutumista arvioitiin yhdessä lasten vanhempien ja monialaisen henkilöstön kanssa. Tukea tarvitsevien lasten vasukeskusteluihin osallistuivat vanhempien ja varhaiskasvatuksen opettajan tai perhepäivähoitajan lisäksi veo ja tarvittava monialainen henkilöstö. Kunnassamme on varhaiskasvatuksen tukena kattavat monialaiset tukipalvelut lapsiperheille. Veo toimi yhteistyössä lastenneuvolan, sosiaalityön, psykologin, erityisopetuksen koordinaattorin, koulujen, koulukuraattorien, terapeuttien, kehitysvammahuollon sekä OYS:n asiantuntijoiden kanssa. Veo osallistui yhteisöllisiin oppilashuoltopalaverihin.

KATSAUS TULEVAAN

Varhaiserityiskasvatuksen tarve on suurinta Muhoksen keskustan alueella. Koivulehdon päiväkodissa oli huomattava määrä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevia lapsia. Tuen tarpeet vaikuttavat edelleen jatkuvan. Kehityskohteena näyttäytyy päiväkotipaikkojen suuri tarve erityisesti kirkonkylän alueella. Kehityskohteena on myös koulutettujen ryhmäavustajien /-ohjaajien vakinaistaminen. Varhaiskasvatuksen psykologille olisi tarvetta. Lisäksi tarvetta olisi talokohtaisten varhaiskasvatuksen sosionomien palkkaamiseen perheiden ja varhaiskasvatuksen välisen yhteistyön vahvistamiseksi sekä kotien ja vanhemmuuden tukemiseksi.

Lapset puheeksi - keskustelua tulee edelleen tarjota aktiivisesti. Vanhempainryhmätoiminta kiinnostaa, ja sen tyyppiselle vanhempien tukemiselle on edelleen selvästi tarvetta. Vanhempainryhmien ohjaajiksi tulisi kouluttaa henkilöstöä ennen kaikkea sosiaali – ja/tai terveydenhuollon piiristä.

Muhoksella 9.2.2022

Tellervo Moilanen ja Miina Puhuri

Varhaiskasvatuksen erityisopettajat